

การสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม

ระพีพรรณ ฉลองสุข*, ประมัต รุ่งเรือง, กรพัฒน์ บุญคุ้มพงษ์, ธิรพงษ์ ลือสีลาโรจน์, วงศกร วัฒนาถาวร

ภาควิชาเภสัชกรรมชุมชน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม

* ติดต่อผู้นิพนธ์: chalongsuk_r@su.ac.th

บทคัดย่อ

จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการมีความรับผิดชอบต่อสังคม การบริจาคโลหิตเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งแสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะของผู้บริจาคโลหิต การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม รูปแบบการศึกษาเป็นการสำรวจเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 426 คน ด้วยแบบสอบถามที่ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตที่วัดด้วย Likert-scale 5 ระดับ และการวัดความรู้ 14 ข้อ ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม 2556 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา Chi-square test, Relative risk ratio (RR) และ Independent samples test ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีความตระหนักในจิตสาธารณะของการบริจาคโลหิต โดยร้อยละ 97.6 มีทัศนคติที่ดีต่อการสำรองโลหิตไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน ส่วนใหญ่ของกลุ่มที่เคยบริจาคโลหิต (ร้อยละ 88.8) ให้เหตุผลของการบริจาคโลหิต คือ การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แต่นักศึกษาร้อยละ 65.5 ไม่เคยบริจาคโลหิต โดยมีเหตุผลว่า พักผ่อนไม่เพียงพอ (ร้อยละ 67.5) และกลัวเข็ม (ร้อยละ 46.3) ตามลำดับ ดังนั้น การจูงใจให้นักศึกษามีความตระหนักในการมีจิตสาธารณะนอกจากการสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาแล้ว จำเป็นที่ต้องมีการให้ความรู้ และการจูงใจผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อขจัดความเชื่อที่ผิด ๆ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ, บริจาคโลหิต, นักศึกษา

SURVEY OF ATTITUDE TOWARDS BLOOD DONATION AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS, SILPAKORN UNIVERSITY, NAKHON PATHOM

Rapeepun Chalongsuk*, Paramat Rungruang, Kornpat Boonkhumpong, Tirapong Lueleerarat, Wongsakorn Wattanathaworn

Department of Community Pharmacy, Faculty of Pharmacy, Silpakorn University, Sanamchandra Palace Campus, Nakhon Pathom

* Corresponding author: chalongsuk_r@su.ac.th

ABSTRACT

Public mind is the important attribute for social responsibility. Altruistic blood donation is a activity which represents to public mind manner. The objective of this study was to survey attitude towards blood donation among undergraduate students, Silpakorn University. A cross-sectional survey design was used to collect data from 426 undergraduate students in January, 2016 using the self-administered questionnaire comprising socio-demographic data, attitude about blood donation on a 5 point Likert-scale and knowledge with the 14-item test. For data analysis, descriptive statistics, Chi-square test, Relative risk ratio (RR) and Independent samples test were used. The result showed that the student's public mind awareness regarding blood donation was high. Most of the respondents (97.6%) had good attitudes about ensuring safe blood supply and guarantee blood reserves. The main reason for blood donation (88.8%) was to save one's life. But 65.6% had never donated. The main reason of were not getting a good night's sleep (67.5%) and the fear of the needle (46.3%), respectively. In conclusion, To motivate public mind behaviors of undergraduate students, not only having the activity to participate but also education and motivation through various media is recommended to eliminate misbelieves and to reinforce positive attitudes towards the activities.

Keywords: public mind, blood donation, undergraduate students

บทนำ

จิตสาธาณณะหรือจิตอาสาเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่ได้หวังผลตอบแทน¹ จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของสมาชิกในสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาจึงได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติให้สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่มีการพัฒนานิสัยของบัณฑิตในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม² กิจกรรมซึ่งแสดงออกถึงการมีจิตสาธาณณะมีหลายอย่าง เช่น ด้านสังคม ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านความรับผิดชอบต่อสาธาณณะสมบัติโดยรวม มีรายงานการศึกษาาระดับของจิตสาธาณณะที่แตกต่างกันของนักศึกษาในแต่ละสาขา เช่น นักศึกษาสายสังคมศาสตร์ มีระดับจิตสาธาณณะในระดับสูงในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านความรับผิดชอบต่อสาธาณณะสมบัติ³ ในขณะที่นิสิตแพทย์ระดับปริญญาตรี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรให้ความสำคัญของจิตอาสาในกิจกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น และการเสียสละต่อสังคมตามลำดับ⁴

มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนด“จิตสาธาณณะ” เป็นอัตลักษณ์จุดเน้นหรือจุดเด่นอย่างหนึ่งของของมหาวิทยาลัยด้วยการบริจาคโลหิตเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กองกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ดำเนินการโดยประสานความร่วมมือกับเหล่ากาชาดจังหวัดนครปฐม และธนาคารเลือดโรงพยาบาลนครปฐม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา กิจกรรมนี้จัดปีละ 4 ครั้งต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี การบริจาคโลหิตจึงเป็นกิจกรรมที่แสดงจิตสาธาณณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเข้าร่วมได้ง่าย แต่ยังมีไม่การ

สำรวจถึงทัศนคติเกี่ยวกับบริจาคโลหิตของนักศึกษา ดังนั้นการมีข้อมูลในเรื่องนี้จะช่วยในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมจิตสาธาณณะที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาและสนับสนุนการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและนโยบายของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบริจาคโลหิตของนักศึกษานิเวศวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการทัศนคติ

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นรูปแบบการสำรวจด้วยแบบสอบถามโดยอาศัยข้อมูลประชากรจากฐานการลงทะเบียนเรียนของงานบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ณ วันที่ 14 ตุลาคม 2558 มีนักศึกษาที่ลงทะเบียนทั้งสิ้น 11,767 คน ทำการสุ่มเก็บข้อมูลแบบช่วงชั้น (stratified sampling) ตามคณะวิชา ทั้ง 5 คณะ (คณะอักษรศาสตร์: คณะศึกษาศาสตร์: คณะวิทยาศาสตร์: คณะเภสัชศาสตร์: คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม = 23.4:12.4:17.1:9.4:40.3) จำนวน 426 คน ในช่วงเดือนมกราคม 2559 แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ประสพการณ์การบริจาคโลหิต ทัศนคติต่อการบริจาคโลหิต (แสดงถึงการรับรู้ที่มีต่อการบริจาคโลหิตแต่อาจจะยังไม่มีพฤติกรรมแสดงออก) ใช้ Likert-scale 5 ระดับและความรู้ความเข้าใจในการบริจาคโลหิต 14 ข้อโดยเป็นคำถามถูก-ผิดข้อละ 1 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.63

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดด้วยสถิติพรรณนา (ร้อยละ มัชยฐาน ฐานนิยม) และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ chi-square test, relative risk ratio (rr), independent samples test

ผลการศึกษา

แบบสอบถามที่ได้กลับคืนและมีความสมบูรณ์ของข้อมูลสำหรับวิเคราะห์มีจำนวน 419 ชุด สัดส่วนของจำนวนแบบสอบถามที่ได้จากนักศึกษาคณะวิชาต่าง ๆ นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนประชากรของนักศึกษาด้วย chi-square test พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ($p = 0.098$) อายุอยู่ในช่วง 18 – 37 ปี (เฉลี่ย 20.5 ± 1.6 ปี) ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27.2) อายุ 21 ปี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.2 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.3) ไม่มีโรคประจำตัว (ตารางที่ 1) ประสบการณ์การบริจาคโลหิต นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.6) ไม่เคยบริจาคโลหิต กลุ่มที่เคยบริจาค

โลหิตส่วนใหญ่บริจาคปีละครั้ง (ตารางที่ 1) เมื่อวิเคราะห์ด้วย relative risk ratio พบว่าเพศชายมีสัดส่วนของผู้บริจาคโลหิตและไม่บริจาค (35.2:64.8) มากกว่าผู้หญิง (34.0:66.0) 1.05 เท่า ($RR = 1.05$, $CI = 0.78, 1.38$) สำหรับคนที่บริจาคโลหิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.8) ได้ให้เหตุผลของการบริจาคโลหิต คือ การบริจาคโลหิตเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ รองลงมาคือ การบริจาคโลหิตทำให้ได้บุญกุศล (ร้อยละ 65.0) (ตารางที่ 2) สำหรับกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคโลหิตร้อยละ 67.5 ให้เหตุผลของการที่ไม่บริจาคโลหิต คือ การพักผ่อนไม่เพียงพอ รองลงมา คือ กลัวเข็ม กลัวเจ็บ (ร้อยละ 46.3) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
คณะวิชา		
อักษรศาสตร์	94	22.4
ศึกษาศาสตร์	52	12.4
วิทยาศาสตร์	74	17.7
เภสัชศาสตร์	38	9.1
วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	161	38.4
รวม	419	100
เพศ		
ชาย	125	29.8
หญิง	294	70.2
รวม	419	100
โรคประจำตัว		
ไม่มี	349	83.3
มี	70	16.7
รวม	419	100

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
โรคประจำตัว (ร้อยละของ 67 คน)		
ภูมิแพ้	38	56.7
โลหิตจาง	4	6
โรคหัวใจ	4	6
หืด	7	10.4
ไมเกรน	7	10.4
อื่นๆ	11	16.4
ประสบการณ์การบริจาคโลหิต		
ไม่เคย	275	65.6
เคย 1 ครั้ง/ปี	94	22.4
เคย 2 ครั้ง/ปี	35	8.4
เคย 3 ครั้ง/ปี	12	2.9
ครั้งคราว	3	0.7
รวม	419	100

ตารางที่ 2 เหตุผลในการบริจาคโลหิตของกลุ่มที่เคยบริจาคโลหิต (143 คน)

เหตุผล	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์	127	88.8
ได้บุญกุศล	93	65.0
การบริจาคโลหิตดีต่อสุขภาพ	70	49.0
มีคนชักชวน	39	27.3
ได้รับการตรวจโรคติดเชื้อโดยไม่มีค่าใช้จ่าย	25	17.5
ได้รับสิทธิ์ประโยชน์การรักษา	6	4.2
ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพดี	1	0.7

ตารางที่ 3 เหตุผลของการไม่บริจาคโลหิตของกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคโลหิต (225 คน)

เหตุผล	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
พักผ่อนไม่เพียงพอ	172	67.5
กลัวเข็ม กลัวเจ็บ	118	46.3
กลัวเป็นลม	54	21.2
กลัวโรคติดต่อทางเลือด	36	14.1
กลัวร่างกายทรุดโทรม อ่อนเพลีย	29	11.4
มีข้อห้ามบริจาคโลหิตทางกายภาพ เช่น การสัก, การเจาะหู, การฝังเข็มในการรักษาภายใน 1 ปี	25	9.8
อื่น ๆ	17	6.7

ทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต

เนื่องจากการบริจาคโลหิตมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติของแต่ละคน^{5,6} ดังนั้นจึงได้สอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตใน 3 ประเด็น คือ

- ทัศนคติต่อกิจกรรมการบริจาคโลหิต

นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรมีทัศนคติในภาพรวมต่อกิจกรรมการบริจาคโลหิตในระดับดี เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 97.6 ตระหนักถึงความสำคัญของการสำรองโลหิตไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน แต่การบริจาคโลหิตเป็นเรื่องที่ผู้บริจาคต้องมีความสมัครใจ (ร้อยละ 99.3) และเป็นเรื่องของการเสียสละของผู้บริจาค (ร้อยละ 79) การทำบุญ (ร้อยละ 89) อย่างไรก็ตามนักศึกษาร้อยละ 86.7 เห็นว่าการบริจาคโลหิตควรเป็นหน้าที่ของทั้งเพศหญิงและเพศชาย (ตารางที่ 4)

- ทัศนคติต่อกระบวนการบริจาคโลหิต

นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรที่มีทัศนคติในระดับดีต่อกระบวนการบริจาคโลหิตมีประมาณกึ่งหนึ่ง เพราะนักศึกษา (ร้อยละ 29.8) มีทัศนคติที่ดีต่อความปลอดภัยของอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริจาคโลหิต และหน่วยบริการเคลื่อนที่รับบริจาคโลหิต (ร้อยละ 47.8) แต่อย่างไรก็ดีการบริจาคโลหิตเป็นเรื่องที่เสียเวลา (ร้อยละ 47.5) และกังวลว่าขณะบริจาคโลหิตอาจเกิดอาการเป็นลมได้ (ร้อยละ 42.3) สำหรับเข็มที่ใช้ในการเก็บโลหิตนั้นทำให้ผู้ที่ต้องการบริจาคโลหิต

เกิดความกลัวเป็นประเด็นที่นักศึกษาเห็นด้วย (ร้อยละ 42.5) และไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 40.6) ใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 4)

- ทัศนคติต่อผลกระทบของการบริจาคโลหิต

นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรที่มีทัศนคติเห็นด้วยกับผลกระทบของการบริจาคโลหิตมีประมาณกึ่งหนึ่ง นักศึกษาร้อยละ 47.5 เห็นว่าการบริจาคโลหิตทำให้สุขภาพแข็งแรงขึ้น และร้อยละ 57.3 เชื่อว่าหลังการบริจาคโลหิตผู้บริจาคสามารถออกกำลังกายได้ตามปกติ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.5) ไม่เชื่อว่าการบริจาคโลหิตจะช่วยลดน้ำหนักได้ (ตารางที่ 4)

การแสดงทัศนคติของกลุ่มที่เคยบริจาคกับกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ยกเว้นประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

- การบริจาคโลหิตแต่ละครั้งทำให้เสียเวลานาน ($p=0.003$) โดยในกลุ่มที่เคยบริจาคมีสัดส่วนของคนที่เห็นว่าการบริจาคทำให้เสียเวลา (ร้อยละ 76.7) มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยบริจาค (ร้อยละ 59.6)

- ภายหลังจากบริจาคโลหิตทำให้รู้สึกอ่อนเพลีย ($p = 0.00001$) โดยในกลุ่มที่เคยบริจาคมีสัดส่วนของคนที่เห็นว่าการบริจาคโลหิตทำให้รู้สึกอ่อนเพลีย (ร้อยละ 16.7) มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยบริจาค (ร้อยละ 2.5)

ตารางที่ 4 ทศนคติต่อการบริจาคโลหิตของนักศึกษา (419 คน)

การบริจาคโลหิต		ทัศนคติต่อการบริจาคโลหิต				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
กิจกรรมการบริจาคโลหิต						
ประเทศไทยควรมีการสำรองโลหิตไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน	จำนวน	322	87	10	-	-
	ร้อยละ	76.8	20.8	2.4	-	-
การบริจาคโลหิตควรเป็นหน้าที่ของเพศชาย	จำนวน	7	21	28	178	185
	ร้อยละ	1.7	5.0	6.7	42.5	44.2
การบริจาคโลหิตต้องเป็นความสมัครใจของผู้บริจาค	จำนวน	308	108	2	-	1
	ร้อยละ	73.5	25.8	0.5	-	0.2
การบริจาคโลหิตเป็นเรื่องของการเสียสละ	จำนวน	153	178	53	27	8
	ร้อยละ	36.5	42.5	12.6	6.4	1.9
ท่านคิดว่ากรบริจาคโลหิตถือเป็นการทำบุญ	จำนวน	223	150	34	8	4
	ร้อยละ	53.2	35.8	8.1	1.9	1.0
กระบวนการบริจาคโลหิต						
การบริจาคโลหิตทำให้มีโอกาสดูรับเชื้อโรคที่ติดต่อทางเลือดจากอุปกรณ์ที่ใช้เจาะเลือด	จำนวน	17	66	211	91	34
	ร้อยละ	4.1	15.8	50.4	21.7	8.1
ความกังวลใจในหน่วยบริการเคลื่อนที่รับบริจาคโลหิต	จำนวน	18	68	141	153	39
	ร้อยละ	4.3	16.2	33.7	36.5	9.3
การบริจาคโลหิตแต่ละครั้งทำให้เสียเวลานาน	จำนวน	5	38	102	216	58
	ร้อยละ	1.2	9.1	24.3	51.6	13.8
ความกลัวทุกครั้งที่เห็นเข็มที่ใช้ในการบริจาคโลหิต	จำนวน	75	99	75	113	57
	ร้อยละ	17.9	23.6	17.9	27.0	13.6
ผลกระทบของการบริจาคโลหิต						
ความกังวลว่าขณะบริจาคโลหิตอาจเกิดการเป็นลมได้	จำนวน	48	129	123	86	33
	ร้อยละ	11.5	30.8	29.4	20.5	7.9
การบริจาคโลหิตทำให้สุขภาพแข็งแรงขึ้น	จำนวน	49	150	194	23	3
	ร้อยละ	11.7	35.8	46.3	5.5	0.7
การบริจาคโลหิตทำให้ไม่สามารถออกกำลังกายได้	จำนวน	7	25	147	171	69
	ร้อยละ	1.7	6.0	35.1	40.8	16.5
ภายหลังการบริจาคโลหิตทำให้รู้สึกอ่อนเพลีย	จำนวน	53	218	117	28	3
	ร้อยละ	12.6	52.0	27.9	6.7	0.7
การบริจาคโลหิตถือว่าเป็นการช่วยลดน้ำหนักอย่างหนึ่ง	จำนวน	10	19	124	162	104
	ร้อยละ	2.4	4.5	29.6	38.7	24.8

- ความกลัวทุกครั้งที่เห็นเข็มที่ใช้ในการบริจาคโลหิต ($p = 0.00001$) โดยในกลุ่มที่เคยบริจาคมีสัดส่วนของคนที่ไม่เห็นว่ามีสติกลัวทุกครั้งที่เห็นเข็มที่ใช้ในการบริจาคโลหิต (ร้อยละ 59.0) มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยบริจาค (ร้อยละ 30.9)

- การกังวลว่าขณะบริจาคโลหิตอาจเกิดการเป็นลมได้ ($p = 0.00001$) โดยในกลุ่มที่เคยบริจาคมีสัดส่วนของคนที่ไม่เห็นว่ามีสติกลัวทุกครั้งที่เห็นเข็มที่ใช้ในการบริจาคโลหิต (ร้อยละ 50.7) มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยบริจาค (ร้อยละ 16.7)

- ความกังวลใจในหน่วยบริการเคลื่อนที่รับบริจาคโลหิต ($p = .001$) โดยในกลุ่มที่เคยบริจาคมีสัดส่วนของคนที่ไม่เห็นว่ามีสติกลัวทุกครั้งที่เห็นเข็มที่ใช้ในการบริจาคโลหิต (ร้อยละ 58.3) มากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยบริจาค (ร้อยละ 39.7)

ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต

จากการสอบถามความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต 14 ข้อ พบว่านักศึกษาได้คะแนนในช่วง 3 – 13 คะแนน ค่าเฉลี่ย 8.5 ± 1.8 คะแนน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 22) ได้ 9 คะแนน ทั้งนี้ คำถาม 14 ข้อแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

- คุณสมบัติของผู้บริจาคโลหิตมีคำถาม 4 ข้อ เมื่อพิจารณาจากคะแนนที่นักศึกษาตอบได้ถูกต้องพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความรู้ในด้านนี้น้อยเพราะจำนวนคนที่ตอบคำถามในส่วนนี้ถูกมีประมาณร้อยละ 60 (ตารางที่ 5)

- การปฏิบัติตัวก่อน-หลังบริจาคโลหิตมีคำถาม 4 ข้อ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ในการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในระดับดี ยกเว้นร้อยละ 41.3 ยังมีความเข้าใจผิดว่าก่อนการบริจาคโลหิตต้องอดอาหารอย่างน้อย 6 ชั่วโมง (ตารางที่ 5)

- ความถี่ของการบริจาคโลหิตมีคำถาม 2 ข้อ นักศึกษา ร้อยละ 33.7 ที่มีความรู้ว่าโลหิตที่บริจาค 1 ถุง สามารถเก็บไว้ใช้ได้นานเพียง 1 เดือนเท่านั้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อการตระหนักถึงความถี่ที่ต้องมีการบริจาคโลหิตบ่อย ๆ (ตารางที่ 5)

- ประโยชน์ของการบริจาคโลหิตมีคำถาม 4 ข้อ นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.4) ทราบว่าการบริจาคโลหิตไม่ทำให้เพิ่มความเสี่ยงของการเกิดมะเร็ง และการบริจาคโลหิต จะได้รับการตรวจคัดกรองโรคที่สามารถติดต่อผ่านทางโลหิต เช่น เอชไอวี ไวรัสตับอักเสบบี ไวรัสตับอักเสบบี และซิฟิลิส (ร้อยละ 85.0) นักศึกษาน้อยกว่าร้อยละ 50 ที่ทราบสิทธิประโยชน์อื่น ๆ โดยเฉพาะสิทธิพิเศษในการลดค่ารักษาพยาบาลเวลาไปรับบริการจากโรงพยาบาลของรัฐเมื่อบริจาคโลหิตครบจำนวน 7 ครั้ง (ตารางที่ 5)

กลุ่มที่เคยบริจาคโลหิตมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตเฉลี่ย 8.8 ± 1.8 คะแนน แตกต่างจากกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคโลหิต (เฉลี่ย 8.3 ± 1.8 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.003$) แสดงว่าความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากการบริจาคโลหิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการบริจาคโลหิต

กลุ่มตัวอย่าง 414 คนได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมบริจาคโลหิต โดยร้อยละ 86.5 เสนอให้รณรงค์เชิญชวนตามสถานที่ต่าง ๆ และผ่านสื่อต่าง ๆ ที่นักศึกษามีโอกาสพบเห็นได้ง่าย เช่น โรงอาหาร คณะวิชาต่าง ๆ เว็บไซต์กองกิจการนักศึกษา สโมสรนักศึกษาของมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 คะแนนความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในแต่ละข้อ (จำนวนผู้ตอบ 419 คน)

ความรู้ ความเข้าใจ	จำนวนคน	ร้อยละ
คุณสมบัติของผู้บริจาคโลหิต		
ผู้ที่มีอายุ 15 ปีไม่สามารถบริจาคโลหิตได้	132	31.5
ผู้ที่บริจาคโลหิตต้องมีน้ำหนักตั้งแต่ 45 กิโลกรัมขึ้นไป	151	36.0
ผู้ที่เป็นโรคหอบหืดไม่สามารถบริจาคโลหิตได้	257	61.3
หากมีการเจาะหู, สัก หรือฝังเข็มเพื่อการรักษาภายใน 1 ปี ไม่สามารถบริจาคโลหิตได้	259	61.8
การปฏิบัติตัวก่อน-หลังบริจาคโลหิต		
การดื่มน้ำอย่างน้อย 250 ml ก่อนการบริจาคโลหิต 10-30 นาที ช่วยป้องกันอาการเป็นลมได้	294	70.2
ก่อนบริจาคโลหิตควรงดการรับประทานอาหารไขมันสูง	331	79.0
ก่อนการบริจาคโลหิตไม่ต้องอดอาหารอย่างน้อย 6 ชั่วโมง	246	58.7
หลังบริจาคโลหิตเสร็จสิ้น ควรดื่มน้ำมาก ๆ เพื่อเพิ่มปริมาณของเหลวในร่างกายที่สูญเสียไป	359	85.7
ความถี่ของการบริจาคโลหิต		
การบริจาคโลหิตไม่สามารถบริจาคได้ทุกเดือน	271	64.7
โลหิตที่บริจาค 1 ถุง สามารถเก็บไว้ใช้ได้นานเพียง 1 เดือนเท่านั้น	141	33.7
ประโยชน์ของการบริจาคโลหิต		
การบริจาคโลหิตช่วยลดความเสี่ยงการเกิดโรคหัวใจ	182	43.4
การบริจาคโลหิตไม่ทำให้เพิ่มความเสี่ยงของการเกิดมะเร็ง	387	92.4
ผู้บริจาคโลหิตครบจำนวน 7 ครั้ง จะได้รับสิทธิพิเศษในการลดค่ารักษาพยาบาลเวลาไปรับบริการจากโรงพยาบาลของรัฐ	191	45.6
การบริจาคโลหิต จะได้รับการตรวจคัดกรองโรคที่สามารถติดต่อผ่านทางโลหิต	356	85.0

ตารางที่ 6 ข้อเสนอแนะสำหรับเพิ่มการบริจาคโลหิต

ข้อเสนอแนะ	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
การรณรงค์เชิญชวนตามสถานที่ต่างๆ และ social media	358	86.5
การจัดกิจกรรมให้ความรู้ก่อน และ/หรือ หลังการบริจาคโลหิต	286	69.1
การมอบของที่ระลึกหลังการบริจาคโลหิต	191	46.1
การสะสมจำนวนครั้งการบริจาคโลหิต เพื่อมีสิทธิตรวจ	232	56.0
การจัดรับบริจาคโลหิต ในโอกาสพิเศษ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา เป็นต้น	268	64.7

อภิปรายผล

แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากนักศึกษาคณะวิชาต่าง ๆ เป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากสัดส่วนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2558 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ การบริจาคโลหิตเป็นกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะเพราะเป็นการเสียสละสำหรับผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน นอกจากนี้กิจกรรมนี้นักศึกษาสามารถเข้าร่วมได้ง่าย เพราะนักศึกษาอยู่ในช่วงที่มีสุขภาพแข็งแรงเอื้อต่อการบริจาคโลหิตมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ และเป็นกิจกรรมที่จัดภายในมหาวิทยาลัยซึ่งนักศึกษาสามารถเข้าร่วมได้อย่างสะดวก จากการแสดงทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคโลหิต พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับกิจกรรมการบริจาคโลหิต เพราะส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.6) ตระหนักดีว่า การสำรองโลหิตไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับประเทศ และการบริจาคโลหิตเป็นการแสดงออกถึงการเสียสละเพื่อส่วนรวม (ร้อยละ 79.0) การมีจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่พบได้ในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา^{3,4,7,8} แต่นักศึกษาที่มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับความปลอดภัยของอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริจาคโลหิต และหน่วยบริการเคลื่อนที่รับบริจาคโลหิตมีจำนวนไม่มากนัก แม้ว่ากิจกรรมนี้จะจัดปีละ 4 ครั้งติดต่อกันมาหลายปี แต่การศึกษาคั้งนี้พบว่า มีนักศึกษาส่วนน้อย (ร้อยละ 34.6) เท่านั้นที่เคยบริจาคโลหิต แสดงว่า ทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคโลหิตอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ นักศึกษามีพฤติกรรมในการบริจาคโลหิต ทั้ง ๆ ที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัวซึ่งเป็นข้อห้ามในการบริจาคโลหิต และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิตในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ายังมีแรงจูงใจอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษา⁹ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม⁸ การเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้กับผู้อื่น ปัจจัยด้านอาจารย์และเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว¹⁰

ศาสนาเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการบริจาคโลหิต¹¹ แต่การศึกษาคั้งนี้นักศึกษาเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จึงไม่สามารถวิเคราะห์ปัจจัยศาสนาสำหรับการศึกษาคั้งนี้

แม้ว่ามีรายงานว่า การให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตและการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีโลหิตสำรองเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการบริจาคโลหิต¹² รวมถึงการทำให้มีผู้บริจาคโลหิตหน้าใหม่เพิ่มขึ้น¹³ แต่การศึกษาคั้งนี้ให้ผลตรงข้ามเพราะ นักศึกษามีความรู้และทัศนคติที่เห็นด้วยกับการบริจาคโลหิตแต่จำนวนผู้ที่บริจาคโลหิตยังมีจำนวนไม่มากซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาประเทศอินเดีย¹⁴ อย่างไรก็ตามทัศนคติของผู้บริจาคมักจะยังมากกว่าการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่า นักศึกษาแพทย์ร้อยละ 24 มีการบริจาคอย่างน้อย 1 ครั้ง และบางคนของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีจิตสาธารณะในการบริจาค เพราะมุ่งหวังค่าตอบแทนจากการบริจาคโลหิต¹⁵

หากใช้กิจกรรมบริจาคโลหิตเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษา ต้องมีการจูงใจให้นักศึกษาเกิดความสมัครใจในการบริจาคโดยตรงไม่ใช่การบังคับเพราะในทัศนะของนักศึกษา กิจกรรมนี้เป็นเรื่องความสมัครใจ และหากพิจารณาจากเหตุผลหลักของการที่ไม่บริจาคโลหิตคือ การพักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาหรือโอกาส ซึ่งเป็นเหตุผลที่ผู้บริจาคสามารถบริหารจัดการได้หากมีความตั้งใจที่จะบริจาคโลหิต ร้อยละ 46.3 มีความกลัวเข็ม กลัวเจ็บซึ่งเป็นเหตุผลที่พบได้มากในกลุ่มคนที่บริจาคโลหิต¹⁶⁻¹⁸ สิ่งจูงใจให้เกิดมีการบริจาคโลหิตจึงต้องเป็นประเด็น “การสร้างคุณค่า” ให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของตนเองที่ชัดเจนในการบริจาคโลหิต¹⁹⁻²¹ ผ่านช่องทางสื่อที่นักศึกษานิยมใช้ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้เพื่อนนักศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการชักนำให้นักศึกษาด้วยกันเองเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะ²² อย่างไรก็ตามการจูงใจในการบริจาคโลหิตต้องดำเนินการทั้งกลุ่มผู้ที่ไม่เคยบริจาคโลหิตเพื่อให้มีผู้บริจาคโลหิตหน้าใหม่ ๆ และกลุ่มที่เคยบริจาคโลหิต เพื่อให้มีการบริจาคโลหิตบ่อยขึ้นเพราะจากผลการศึกษา

พบว่านักศึกษาที่บริจาคมากกว่าปีละ 1 ครั้งมีจำนวนน้อยมากทั้ง ๆ ที่นักศึกษาที่สุขภาพแข็งแรงสามารถบริจาคโลหิตได้ปีละ 3 ครั้ง ทั้งนี้รูปแบบการจูงใจของ 2 กลุ่มต้องแตกต่างกัน เพราะจากการแสดงทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตของกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคโลหิตมีส่วนของทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคโลหิตมากกว่ากลุ่มที่เคยบริจาคโลหิต เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคโลหิตสำหรับกลุ่มที่ไม่เคยบริจาคอาจจะสร้างความเข้าใจในประเด็นการบริจาคโลหิตไม่ต้องอดอาหาร และโลหิตที่บริจาคมีคุณค่าต่อชีวิตผู้ป่วยอย่างไร²³ รวมถึงการจัดความกลัวเข็ม¹⁷ แต่ในกลุ่มที่เคยบริจาคต้องสร้างความเข้าใจในการดูแลตนเองภายหลังการบริจาคโลหิต และการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของกระบวนการบริจาคโลหิต

สรุป

นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์มีทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคโลหิต แต่การแสดงออกในเชิงพฤติกรรมยังมีจำนวนไม่มากแม้ว่ากิจกรรมนี้จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมได้สะดวก ดังนั้นจำเป็นต้องมีกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ เพราะการสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาไม่เพียงพอแต่การจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ผู้จัดเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพื่อให้นักศึกษาเข้าร่วมเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงช่วงเวลาให้นักศึกษาสะดวกในการเข้าร่วม ลักษณะของกิจกรรมที่นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมนั้น ๆ²⁴ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายตรงคุณค่าของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

1. Wilson, J. Volunteering. *Annu Rev Sociol* 2000;26:215-40.
2. Office of the Higher Education Commission. Thai Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2552 [cited June 10, 2016]. Available on <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/>
3. Kuntee S, Prawatrungruang P. The Public Consciousness of Undergraduate Students in Thanyaburu District,

- Pathumtani Province. Research Of North Bangkok University 2557 [cited June 30, 2016]. Available from <http://www.northbkk.ac.th/research/?news=research&id=000154>
4. Magsakorn A. Factors affecting the volunteer spirit of the undergraduate medical students at Faculty of Medicine, Naresuan University Rajabhat J Sci Humanit Soc Sci. 2013;14(1):42-52.
5. Jacobs B, Berege ZA: Attitudes and beliefs about blood donation among adults in Mwanza Region, Tanzania. *East Afr Med J*. 1995;72:345-8.
6. Shashahani HJ, Yavari MT, Attar M, Ahmadiyeh MH Knowledge, attitude, and practice study about blood donation in the urban population of Yazd, Iran, 2004. *Transfus Med*. 2006;16:403-9.
7. Wongpitak T. Effect of Psychosocial Factors to Volunteer Spirit Behavior of Undergraduate at Srinakharinwirot University Master's Project, M.ED. (Developmental Psychology) Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University 2013.
8. Khammadee P, Pasunon P. Motivation on Public Consciousness of Undergraduate Students in Rayong. The 6th Hatyai National I Conference Proceedings June 26, 2015:87.
9. Carlo G, Okun MA, Knight GP, de Guzman, M.R.T. The interplay of traits and motives on volunteering: Agreeableness, extraversion and prosocial value motivation. *Pers Individ Dif*. 2005;38:1293-305.
10. Jankeaw D. Factors Affecting Towards Public Mind Of Ubon Ratchathani Rajabhat University's Students. *J Grad Stud Valaya Alongkron Rajabhat Univ*. 2015;9(1):122-33.
11. Martinez EZ, Almeida RGdS, Braz ACG, Carvalho ACDd. Association between religiousness and blood donation among Brazilian postgraduate students of health-related areas. *Rev Bras Hematol Hemoter*. 2014;36:184-90.
12. Agrawal A, Tiwari A, Ahuja A, Kalra R. Knowledge, attitude and practices of people towards voluntary blood donation in Uttarakhand. *Asian J Transfus Sci*. 2013 Jan;7(1):59-62.
13. Frye V, Caltabiano M, Kessler DA, Schaffler H, Reboza M, Hillyer CD, Shaz BH. Evaluating a program to increase blood donation among racial and ethnic minority communities in New York City. *Transfusion*. 2014 Dec;54(12):3061-7.

14. Sabu KM, Remya A, Binu VS, Vivek R. Knowledge, Attitude and Practice on Blood Donation among Health Science Students in a University campus, South India. *Online J Health Allied Sci.* 2011;10(2):6.
15. Papagiannis D, Rachiotis G, Symvoulakis EK, Anyfantakis D, Douvlataniotis K, Zilidis C, Markaki A, Hadjichristodoulou C. Blood donation knowledge and attitudes among undergraduate health science students: A cross-sectional study *Transfus Apher Sci.* 2016 Apr;54(2):303-8.
16. Márquez-Melgarejo A, Pérez-Chávez F, Cázares-Tamez R, Díaz-Olachea C. Attitude, knowledge and perception of the altruistic donation of blood in a city in Northeastern Mexico. *Medicina Universitaria.* 2015;17(66):34-7.
17. Ngoma AM, Goto A, Yamazaki S, Machida M, Kanno T, Nollert KE, Ohto H, Yasumura S. Barriers and motivators to blood donation among university students in Japan: development of a measurement tool. *Vox Sanguinis.* 2013;105(3):219-24.
18. Lownik E, Riley E, Konstenius T, Riley W, Mc Cullough J. Knowledge, attitudes and practices surveys of blood donation in developing countries *Vox Sanguinis.* 2012;103(1):64-74.
19. Moore EW, Warta S, Erichsen K. College students' volunteering: factors related to current volunteering, volunteer settings, and motives for volunteering. *Coll Stud J.* 2014;48(3):386-96.
20. Reed A, Aquino K, Levy E. Moral identity and judgments of charitable behaviors. *J of Marketing.* 2007;71(1):178-93.
21. Winterich K, Mittal V, Ross, WT. Donation behavior toward in-groups and out-groups: The role of gender and moral identity. *J Individ Res.* 2009;36(2):199-214.
22. Ghose T, Kassam M. Motivations to Volunteer Among College Students in India. *International Journal of Voluntary & Nonprofit Organizations.* 2014;25(1):28-45.
23. Small DA, Loewenstein G, Slovic P. Sympathy and callousness: The impact of deliberative thought on donations to identifiable and statistical victims. *Organ Behav Hum Decis Process.* 2007;102(2):143-53.
24. Phillips LA. Working Adult Undergraduate Students' Interest and Motivation in Service Learning and Volunteering. *J Contin High Educ.* 2013;61:68-73.